

KRZYSZTOF GARBACZ

RZYMSKIE TRÓJSKRZYDEŁKOWE GROCIKI STRZAŁ Z GRZYBOWA, GM. STASZÓW, WOJ. TARNOBRZEG

W sierpniu 1985 r., tuż po odkryciu wielokulturowego stanowiska w Grzybowie (nr 1), nieznanymi amatorzy zniszczyli jeden bądź kilka obiektów, z których wydobyta ceramika jednoznacznie wskazuje na jej przynależność do kultury przeworskiej. Ceramika ta została porzucona wraz z żelaznym siekiero-ciosłem i fragmentami żelaznych grocików strzał, pokrytych grubą warstwą piasku i rdzy. Te wszystkie zabytki zostały zebrane przez pracowników KiZChS „Siarkopol” w Grzybowie i przekazane autorowi niniejszego opracowania (K. Garbacz 1990, s. 182).

Na podstawie informacji, uzyskanych na stanowisku w niedługim czasie po odkryciu, można z dużym prawdopodobieństwem zlokalizować miejsce wydobywania tych zabytków (ryc. 1). Był to profil wykopu, założonego przez pracowników kopalni w trakcie budowy składu opału, w wyniku czego doszło do odkrycia tego wielokulturowego stanowiska (w tym cmentarzyska kultury przeworskiej) (K. Garbacz 1990, s. 181-194; E. i K. Garbaczowie 1990, s. 263-280; K. Garbacz 1992, s. 181-185; 1992a, s. 217-237).

Przedmiotem niniejszego opracowania są żelazne trójskrzydełkowe grociki strzał.

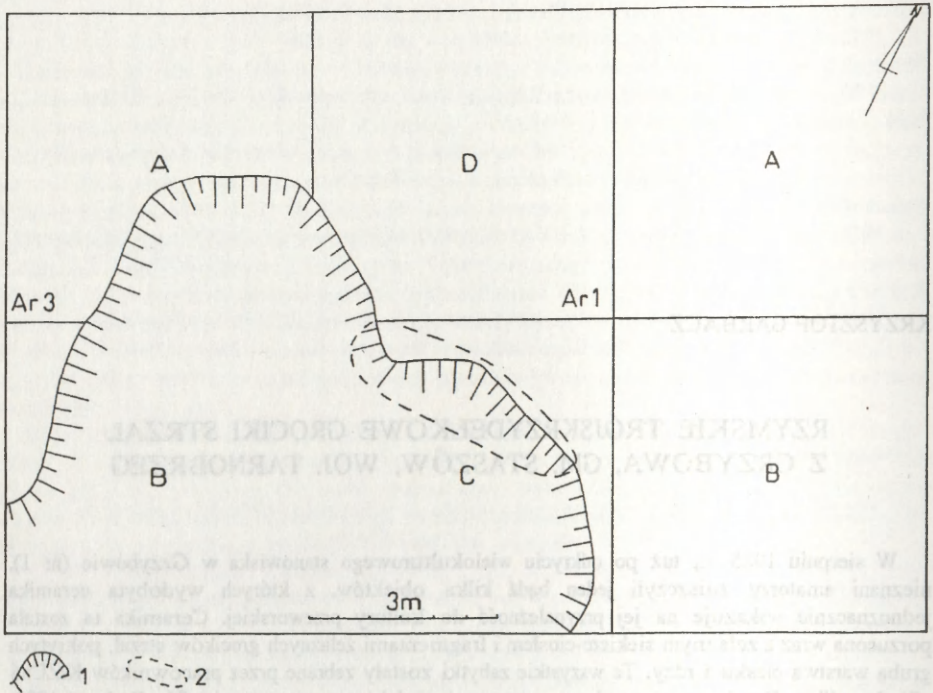
Niestety nie jest możliwe ustalenie, czy grociki oraz siekiero-ciosło, a także ceramika pochodziły z jednego obiektu (grobu?). Pewne jest to, że znaleziska te zlokalizowane zostały na obszarze obejmującym ciałopalne cmentarzysko kultury przeworskiej oraz, związaną z tą nekropolą, warstwę z ciałopaleniem.

OPIS ZABYTKÓW

1. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego grocika strzały o złamanym ostrzu. Zakończenia skrzydełek w formie zadziórów, pod kątem ostrym przechodzące w kołec, Dł. zach. 4,5 cm, najw. szer. skrzydełek 1,4 cm, waga 2,9 g (ryc. 2 a).

2. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego grocika strzały o częściowo skorodowanych skrzydełkach i złamanym kolcu. Kształt zakończenia skrzydełek trudny do ustalenia. Dł. zach. 4,4 cm, najw. szer. skrzydełek 1,3 cm, waga 2,7 g (ryc. 2 b).

3. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego grocika strzały o silnie skorodowanych skrzydełkach, złamanym ostrzu oraz kolcu. Kształt zakończeń skrzydełek trudny do ustalenia. Dł. zach. 3,3 cm, najw. szer. skrzydełek 1,4 cm, waga 3,1 g (ryc. 2 c).

Ryc. 1 Grzybów, woj. Tambrzeg, st. 1. Plan części stanowiska : 1 – wkop współczesny, 2 – prawdopodobne miejsce odkrycia żelaznych trójskrzydełkowych groćków strzał. Rys. K. Garbacz

Fig. 1. Grzybów, Tambrzeg district, site 1. Map of the site: 1 – modern trench, 2 – probable location of iron triple-winged arrowheads. Drawn by K. Garbacz

4. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego groćka strzały o częściowo skorodowanych skrzydełkach, złamanym ostrzu oraz kolcu. Zakończenia skrzydełek w formie zadziorów, pod kątem ostrym przechodzące w kolec. Dł. zach. 3,7 cm, najw. szer. skrzydełek 1,3 cm, waga 2,7 g (ryc. 2 d).

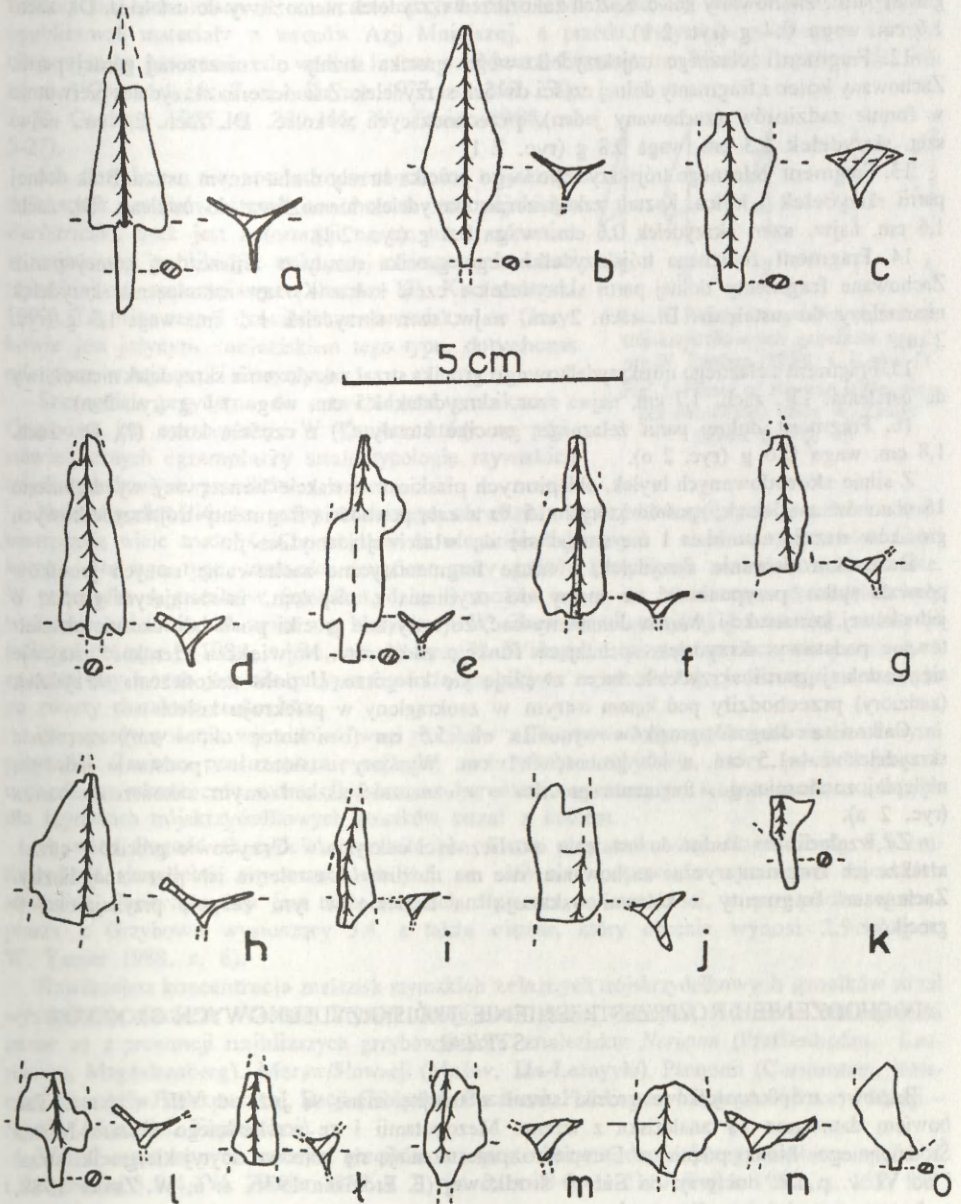
5. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego groćka strzały o częściowo skorodowanych skrzydełkach i złamanym kolcu. Zakończenia skrzydełek w formie zadziorów, pod kątem ostrym przechodzące w kolec. Dł. zach. 4,1 cm, najw. szer. skrzydełek 1,1 cm, waga 2,3 g (ryc. 2 e).

6. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego groćka strzały o silnie skorodowanych skrzydełkach, złamanym ostrzu oraz kolcu. Fragment zakończenia jednego skrzydełka przypominający zadziór, pozostałe zakończenia skorodowane. Dł. zach. 3,3 cm, najw. szer. skrzydełek 1,2 cm, waga 1,4 g (ryc. 2 f).

7. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego groćka strzały o silnie skorodowanych skrzydełkach i złamanym ostrzu, brak kolca. Kształt zakończenia skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 2,5 cm, najw. szer. skrzydełek 0,8 cm, waga 1,2 g (ryc. 2 g).

8. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego groćka strzały o częściowo skorodowanych skrzydełkach i złamanym ostrzu, brak kolca. Kształt zakończenia skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 2,9 cm, najw. szer. skrzydełek 1,5 cm, waga 1,5 g (ryc. 2 h).

9. Fragment żelaznego trójskrzydełkowego groćka strzały o silnie skorodowanych skrzydełkach i złamanym ostrzu, brak kolca. Kształt zakończenia skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 2,1 cm, najw. szer. skrzydełek 0,7 cm, waga 0,7 g (ryc. 2 i).

Ryc. 2. Grzybów, woj. Tamobrzeg, st. 1. Żelazne trójskrzydłkowe grociki strzał. Rys. K. Garbacz
 Fig. 2. Grzybów, Tamobrzeg district, Site 1. Iron triple-winged arrowheads. Drawn by K. Garbacz

10. Fragment żelaznego trójskrzydłkowego grocika strzały o częściowo skorodowanych skrzydełkach i złamanym ostrzu, brak kolca. Kształt zakończenia skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 2,5 cm, najw. szer. skrzydełek 1,1 cm, waga 2,2 g (ryc. 2 j).

11. Fragment żelaznego trójskrzydłkowego grocika strzały o prawie całkowicie zniszczonej górnej partii, zachowany kolec. Kształt zakończeń skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 1,6 cm, waga 0,4 g (ryc. 2 k).

12. Fragment żelaznego trójskrzydłkowego grocika strzały o zniszczonej górnej partii. Zachowany kolec i fragmenty dolnej części dwóch skrzydełek. Zakończenia skrzydełek pierwotnie w formie zadziorów (zachowany jeden), przechodzących w kolec. Dł. zach. 2,1 cm, najw. szer. skrzydełek 1,3 cm, waga 0,8 g (ryc. 2 l).

13. Fragment żelaznego trójskrzydłkowego grocika strzały o złamanym ostrzu. Brak dolnej partii skrzydełek i kolca. Kształt zakończenia skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 1,6 cm, najw. szer. skrzydełek 0,6 cm, waga 0,6 g (ryc. 2 i).

14. Fragment żelaznego trójskrzydłkowego grocika strzały o zniszczonej górnej partii. Zachowane fragmenty dolnej partii skrzydełek i część kolca. Kształt zakończenia skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 2 cm, najw. szer. skrzydełek 1,1 cm, waga 1,5 g (ryc. 2 m).

15. Fragment żelaznego trójskrzydłkowego grocika strzał zakończenia skrzydełek niemożliwy do ustalenia. Dł. zach. 1,7 cm, najw. szer. skrzydełek 1,5 cm, waga 1,6 g (ryc. 2 n).

16. Fragment dolnej partii żelaznego grocika strzały (?) z częścią kolca (?). Dł. zach. 1,8 cm, waga 0,6 g (ryc. 2 o).

Z silnie skorodowanych bryłek, oblepionych piaskiem, w trakcie konserwacji wyodrębniono 16 ułamków znalezisk, spośród których 15 to z całą pewnością fragmenty trójskrzydłkowych grocików strzał, natomiast 1 nie nadaje się do właściwej identyfikacji.

Duże skorodowanie skrzydełek, a także fragmentaryczne zachowanie samych grocików pozwala tylko przypuszczać, że mamy do czynienia z zespołem, zawierającym grociki o jednakowej konstrukcji. Można domniemywać, że wszystkie grociki posiadały ukośnie ukształtowane podstawy skrzydełek, spełniające funkcję zadziorów. Największa szerokość znajduje się w dolnej partii skrzydełek, które zwązają się ku górze. U dołu zakończenia skrzydełek (zadziory) przechodziły pod kątem ostrym w zaokrąglony w przekroju kolec.

Całkowita długość grocików wynosiła ok. 5,5 cm (bez kolca ok. 4 cm), szerokość skrzydełek 1,4-1,5 cm, a ich grubość 0,1 cm. Wymiary ustalono na podstawie jednego, najlepiej zachowanego, fragmentu grocika o nieznacznie uszkodzonym zakończeniu ostrza (ryc. 2 a).

Ze względu na trudne do ustalenia okoliczności odkrycia w Grzybowie grocików strzał, a także ich fragmentaryczne zachowanie, nie ma możliwości ustalenia ich pierwotnej liczby. Zachowane fragmenty z kolecami wskazują na istnienie w tym zespole przynajmniej 9 grocików.

POCHODZENIE I ROZPRZESTRZENIENIE TRÓJSKRZYDŁKOWYCH GROCIKÓW STRZAŁ

Brązowe trójskrzydłkowe grociki strzał z tulejką znane są już od VIII w. p.n.e. Tak bowiem datowane są znaleziska z terenu Mezopotamii i ze wschodniego obszaru Morza Śródziemnego. Nieco później w Europie rozprzestrzeniają się brązowe scytyjskie grociki strzał i od VI w. p.n.e. docierają do Europy środkowej (E. Erdmann 1976, s. 6; W. Zanier 1988, s. 5; tam wcześniejsza literatura).

Natomiast interesujące nas żelazne trójskrzydłkowe grociki strzał z kolecami pojawiają się również bardzo wcześnie. Najstarsze znane grociki tego typu pochodzą z VII wieku p.n.e., a pojedyncze egzemplarze znaleziono w Mezopotamii, Palestynie i Azji Mniejszej

(E. Erdmann 1976, s. 6-7; W. Zanier 1988, s. 5). Obecność żelaznych trójskrzydłkowych grocików strzał z kołcami aż do IV w. n.e. jest udokumentowana przez znaleziska (E. Erdmann 1975, s. 9).

Od pewnego czasu problematyką rzymskich grocików tego typu, występujących o wiele liczniej od tych znanych z wcześniejszych okresów, zajęło się kilku autorów, którzy opublikowali materiały z terenów Azji Mniejszej, a przede wszystkim z obszaru Europy, obejmującego pas znalezisk wzdłuż limesu od Morza Czarnego po Wielką Brytanię (E. Erdmann 1976, s. 5-10; J. L. Davies 1977, s. 257-270; J. C. Coulston 1985, s. 220-366; W. Zanier 1988, s. 5-27).

Jak dotychczas nie stwierdzono obecności trójskrzydłkowych grocików strzał na obszarze europejskiego *Barbaricum*. Brak jest informacji na ten temat również w najnowszej publikacji, traktującej o importach broni rzymskiej na wspomnianym obszarze (P. Kaczanowski 1992). Tak więc zespół grocików ze stanowiska 1 w Grzybowie jest jedynym znaleziskiem tego typu, dotychczas odkrytym w tej części Europy.

Szczególnie przydatne do rozważań nad grocikami z Grzybowa jest opracowanie W. Zaniera, który na podstawie licznych egzemplarzy ustalił typologię rzymskich trójskrzydłkowych grocików z kołcem.

Należy podkreślić, że próby właściwego określenia typu poszczególnych grocików często nastrożają wiele trudności ze względu na uleganie delikatnych i cienkich skrzydełek silnej korozji. Na tego typu trudności natrafiono przy próbie klasyfikacji znalezisk z Grzybowa. W przypadku 4 grocików (ryc. 2 a, d, e, l) można uznać, że zakończenia skrzydełek były w formie zadziórów. A więc wg klasyfikacji W. Zaniera, obejmującej 4 odmiany, należy je zaliczyć do typu 1 (1988, s. 5-6, ryc. 1) (ryc. 3). Wskutek znacznego zniszczenia pozostałych egzemplarzy można jedynie przypuszczać, że grociki te reprezentowały jeden typ ze względu na zwarty charakter znaleziska.

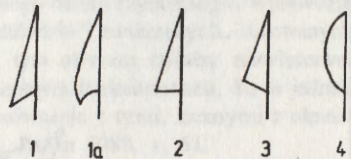
Przy porównywaniu wymiarów i wagi grocików z Grzybowa z egzemplarzami analizowanymi przez W. Zaniera, posłużono się najlepiej zachowanym zabytkiem, który posiada jedynie uszkodzone zakończenie ostrza. Podstawowe parametry mieszczą się w granicach, ustalonych dla rzymskich trójskrzydłkowych grocików strzał z kołcem.

A więc długość skrzydełek wynosiła ok. 4 cm przy całkowitej długości ok. 5,5 cm. Szerokość skrzydełek wynosząca ok. 1,5 cm również odpowiada wymiarom rzymskich znalezisk. Porównywalny jest także stosunek długości do szerokości, w przypadku egzemplarza z Grzybowa wynoszący 3,6, a także ciężar, który obecnie wynosi 2,9 g (por. W. Zanier 1988, s. 6).

Najsilniejsza koncentracja znalezisk rzymskich żelaznych trójskrzydłkowych grocików strzał wystąpiła na obszarze Wielkiej Brytanii, Recji oraz dolnej Germanii. Nieliczne takie grociki znane są z prowincji najbliższych grzybowskiemu znalezisku: *Noricum* (Pfaffenhofen, Lauriacum, Magdalensberg), Moraw/Słowacji (Mušov, Iža-Leányvár), Pannonii (Carnuntum, Intercisa, Keszthely-Fenekpuszta), Dacji (Tibiscum, Baciumi, Porolissum, Moigrad, Jidova) i Mezji – Scythii (Adamclisi, Topraichoi).

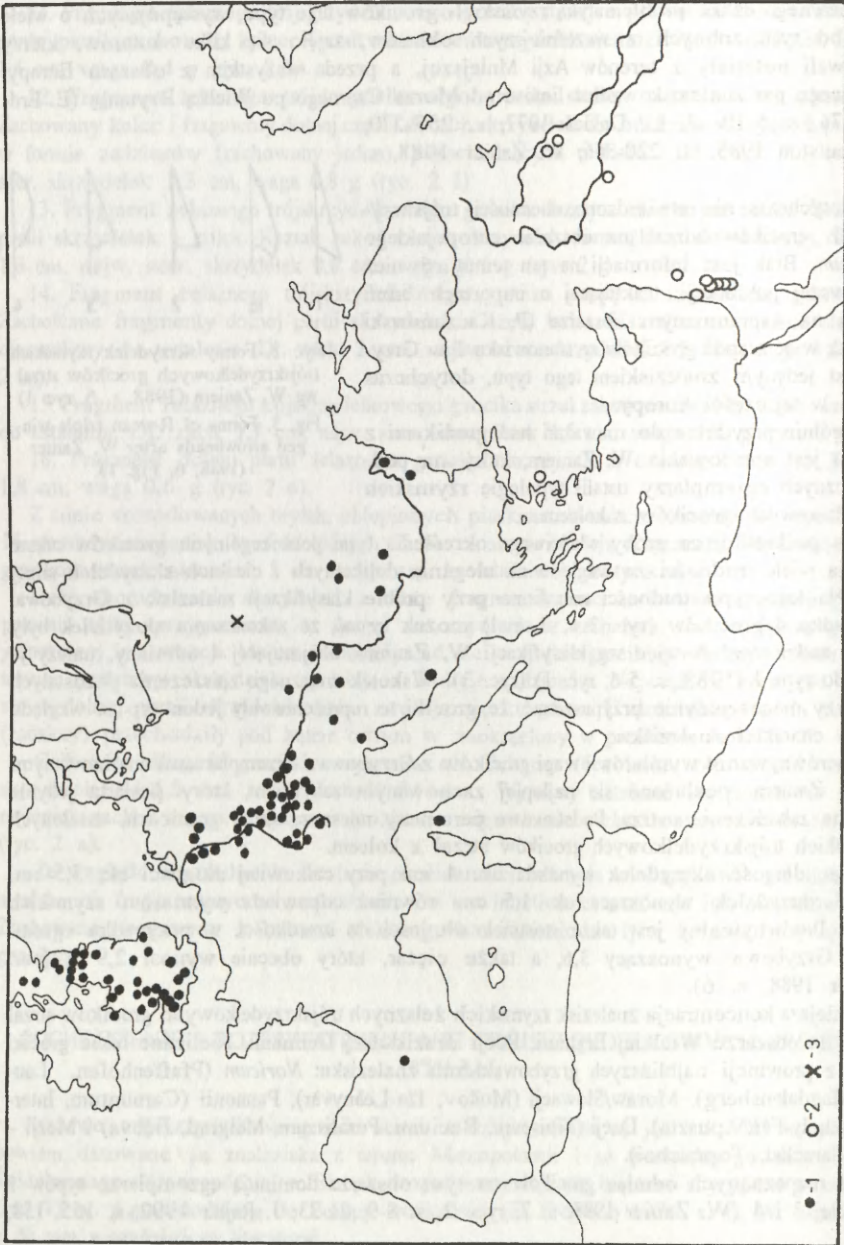
Wśród rozpoznanych odmian grocików na tym obszarze dominują egzemplarze typów 1 i 2, rzadziej 3 i 4 (W. Zanier 1988, s. 7, ryc. 2, s. 8-9, 21-23; J. Rajtár 1992, s. 155, 158, ryc. 11).

Z okresu rzymskiego znane są również znaleziska żelaznych trójskrzydłkowych grocików strzał z grobów sarmackich, odkrytych na obszarze nadwołżańskim (E. Erdmann 1976, s. 9), (ryc. 4).

Ryc. 3. Formy skrzydełek rzymskich trójskrzydłkowych grocików strzał wg W. Zaniera (1988, s. 6, ryc. 1)

Fig. 3. Forms of Roman triple-winged arrowheads after W. Zanier (1988, 6, Fig. 1).

Ryc. 4. Rzymskie irojskrzydłkowe grociki strzał z kołcem od I do IV w. n.e. (na podstawie W. Zaniera (1988, s. 7, ryc. 2) z uzupełnieniem autora):
 1 – stanowiska z grociami rzymskimi lub wyworami lokalnymi, 2 – stanowiska z grociami rzymskimi lub wyworami lokalnymi, 3 – Grzybow, gm. Staszów, woj. Tarnobrzeg, st. 1, Rys. K. Garbacz.

Fig. 4. Roman shafted arrowheads, 1st-4th centuries AD. (according to Zanier, 1998, 7, Fig. 2; modified by the author):
 1 – sites with Roman or local-made arrowheads, 2 – sites with Roman shafted arrowheads, 3 – Grzybow, Staszów commune, Tarnobrzeg district, site 1. Drawn by K. Garbacz.

CHRONOLOGIA

Odkrycie żelaznych trójskrzydłkowych grocików strzał w Grzybowie i ich wydobycie przez amatorów, a przez to brak jakiejkolwiek dokumentacji odkrytego obiektu (?), uniemożliwia dokładne sprecyzowanie chronologii znaleziska. Można jedynie oprzeć się na dwóch przesłankach:

1. Trójskrzydłkowe grociki strzał znalezione w rejonie występowania grobów kultury przeworskiej z wczesnego okresu rzymskiego, nad którym odsłonięta została warstwa z ciało-paleniem, wstępnie datowana od fazy B² do początku późnego okresu rzymskiego. Wprawdzie w tym rejonie odsłonięto również grupę obiektów – „pochówków” zwierzęcych, datowanych obecnie na późne średniowiecze, ale łączenie grocików z tym okresem byłoby niewłaściwe, gdyż trójskrzydłkowe grociki spotyka się najwyżej we wczesnym średniowieczu. Są to jednak egzemplarze bardziej masywne lub krańcowo smukłe w porównaniu z tymi, znanymi z okresu rzymskiego (A. Nadolski 1954, s. 271, tabl. XXXI 3; W. Zanier 1988, s. 6).

Wydaje się więc najwłaściwsze połączenie grzybowski grocików z cmentarzyskiem kultury przeworskiej.

2. Rzymskie trójskrzydłkowe grociki strzał zaliczone do typu I generalnie datowane są od okresu republikańskiego (Numantia – Hiszpania, 134/133 r. p.n.e.) do III w. n.e. Część grocików, pochodzących z Pannonii, Dacji i Moraw/Słowacji, a zaliczonych do typu I, datuje się od okresu flawijskiego do III w. (W. Zanier 1988, s. 6, 22-23). A więc uwzględniając obydwie przesłanki, żelazne trójskrzydłkowe grociki strzał z Grzybowa można z bardzo dużym prawdopodobieństwem datować na wczesny okres rzymski z możliwością przesunięcia chronologii do początku późnego okresu rzymskiego.

POCHODZENIE GROCIKÓW Z GRZYBOWA

W kulturze przeworskiej grociki strzał pojawiają się w fazie B, okresu wpływów rzymskich. Są to wykonane z blachy lekkie groty, często posiadające niedokutą tulejkę. Wcześniej grociki strzał zasadniczo nie występowały. Pojawiające się w tej fazie grociki miały kształt liściowaty albo posiadały zadziory (K. Godłowski 1981, s. 78, 84).

Żelazne trójskrzydłkowe grociki strzał z kolcem na obszarze kultury przeworskiej nie są znane. Jak dotychczas nie uzyskano informacji o odkryciu takich elementów uzbrojenia na innych obszarach europejskiego *Barbaricum* (P. Kaczanowski 1992).

A więc należy być pewnym, że grzybowski grociki pochodzą z obcego kultury przeworskiej terytorium. Jedynym źródłem pochodzenia może być obszar Imperium Rzymskiego. Świadczą o tym: kształt, sposób wykonania, podstawowe parametry (wymiar, waga) grocików z Grzybowa, a więc cechy charakterystyczne dla znalezisk tego typu z obszarów prowincji rzymskich. Również przemawia za tym istnienie zadziorów, które uznane zostały za cechę rzymską (W. Zanier 1988, s. 6).

Nie bez znaczenia jest fakt, że wiele grocików odkryto na stanowiskach będących obozami wojskowymi, położonymi wzdłuż limesu rzymskiego. A więc obecność grocików strzał wiązała się ze stacjonującymi w tych obozach jednostkami łuczników. Z tymi jednostkami można wiązać liczne trójskrzydłkowe grociki strzał (53 szt.), odkryte na terenie drewniano-ziemnego obozu, położonego na lewym brzegu Dunaju w miejscowości Iža w południowej Słowacji (J. Rajtár 1992, s. 155, 158, ryc. 11). Obóz ten jest jednym z najbliższych terytorialnie grzybowskiej nekropolii rzymskich stanowisk wojskowych.

Obecność zespołu grocików w Grzybowie koło Staszowa, w województwie tarnobrzesckim, a więc w odległości kilkuset kilometrów na północ od limesu, może być wynikiem kontaktów handlowych (bezpośrednich bądź pośrednich) pomiędzy Imperium Rzymskim a obszarem dzisiejszej Polski. Wydaje się, że równie wiarygodna może być interpretacja wskazująca na

możliwość zdobycia tych grocików w trakcie walk toczonych w okresie wojen markomańskich przez ludy barbarzyńskie z wojskami rzymskimi. I dzięki kontaktom ludności kultury przeworskiej z południowymi sąsiadami mogły znaleźć się na obszarze dzisiejszego Grzybowa. Przy takiej interpretacji datowanie grocików mogłoby ulec zawężeniu do ostatnich dziesięcioleci II w. n.e.

Nieznanie dokładnie okoliczności odkrycia tego zespołu grocików oraz brak podstaw do pewnego skojarzenia znaleziska z innymi zabytkami i obiektami (?) pozwalają tylko przypuszczać, iż żelazne trójskrzydłowe grociki strzał najprawdopodobniej jako cenny dar – import zostały złożone w grobie zmarłego wojownika na grzybowskiem cmentarzysku.

BIBLIOGRAFIA

- Coulston J. C.
1985 *Roman archery equipment*, (w:) M. C. Bishop, *The Production and Distribution of Roman Military Equipment*. Brit. Arch. Rep. Intern. Ser. 275, s. 220-366.
- Davies J. L.
1977 *Roman Arrowheads from Dinorben and the Sagittarii of the Roman Army*. Britannia 8, s. 257-270.
- Erdmann E.
1976 *Dreiflügelige Pfeilspitzen aus Eisen von der Saalburg*, Saalburg Jahrbuch, t. 33, s. 5-10.
- Garbacz K.
1990 *Wstępne wyniki badań przeprowadzonych na cmentarzysku ciałopalnym kultury przeworskiej w Grzybowie, gm. Staszów, woj. Tarnobrzeg*, Spraw. Arch., t. XLI, s. 181-194.
1992 *Grób z koniem odkryty na cmentarzysku kultury przeworskiej w Grzybowie, gm. Staszów, woj. Tarnobrzeg – uzupełnienia*, Spraw. Arch., t. XLIV, s. 181-185.
1992a *„Pochówek” zwierzęco-ludzki odkryty na wielokulturowym stanowisku (nr 1) w Grzybowie, gm. Staszów, woj. Tarnobrzeg*, Spraw. Arch., t. XLIV, s. 217-237.
- Garbaczowie E. i K.
1990 *Grób z koniem odkryty na cmentarzysku kultury przeworskiej w Grzybowie, gm. Staszów, woj. Tarnobrzeg*, Spraw. Arch., t. XLII, s. 263-280.
- Godłowski K.
1981 *Kultura przeworska*, (w:) *Prahistoria ziem polskich*, t. V, s. 57-135.
- Kaczanowski P.
1992 *Importy broni rzymskiej na obszarze europejskiego Barbaricum*, Rozprawy Habilitacyjne UJ, nr 244, Kraków.
- Nadolski A.
1954 *Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII w.* Acta Archaeologica Universitatis Lodziensis, nr 3, Łódź.
- Rajtár J.
1992 *Das Holz-Erde-Lager aus der Zeit der Markomannenkriege in Iza*, (w:) *Probleme der Relativen und Absoluten Chronologie ab Latènezeit bis zum Frühmittelalter*, Kraków, s. 149-170.
- Zanier W.
1988 *Römische dreiflügelige Pfeilspitzen*, Saalburg Jahrbuch, t. 44, s. 5-27.

KRZYSZTOF GARBACZ

ROMAN TRIPLE-WINGED ARROWHEADS FROM GRZYBÓW, STASZÓW COMMUNE,
TARNOBRZEG PROVINCE

In August 1985 an assemblage of triple-winged iron arrowheads was found on the multi-culture site (No 1) at Grzybów. They are linked with a Przeworsk culture cemetery recognized on the site.

The artefacts are strongly corroded. As they were excavated by amateurs without being properly documented, we are not sure about their original context and the exact number. Probably there were at least nine of them.

Some arrowheads have wings in the form of right-angled hooks that end in a pointed shaft. The length of the points is ca 5.5 cm (without the shaft – 4 cm), the wing width – 1.4-1.5 cm, and the wing thickness – 0.1 cm.

The basic parameters of the triple-winged arrowheads from Grzybów conform with Roman points classified by W. Zanier (1988, 5-6, Fig. 1).

The most distinct concentrations of finds of triple-winged iron arrowheads from the Roman period have been recognized on territories of Great Britain, in Retia and Lower Germania. A few artefacts of that kind are known from provinces close to Grzybów: Noricum, Moravia/Slovakia, Panonia, Dacia, and Moesia-Scythia.

In the Przeworsk culture the triple-winged arrowheads are not known. So far we don't have any positive proof of their presence on the territories of European Barbaricum.

The arrowheads from Grzybów, imported from the Roman Empire, are probably from the Early Roman period. We cannot, however, exclude later chronology of the finds in question – up to the beginning of the Late Roman period. It is possible that they were brought to the Grzybów area after the outbreak of the Markomannen Wars. If so, the the Grzybów arrowheads should be placed most probably within last decades of the 2nd century AD.

Translated by Jerzy Kopacz

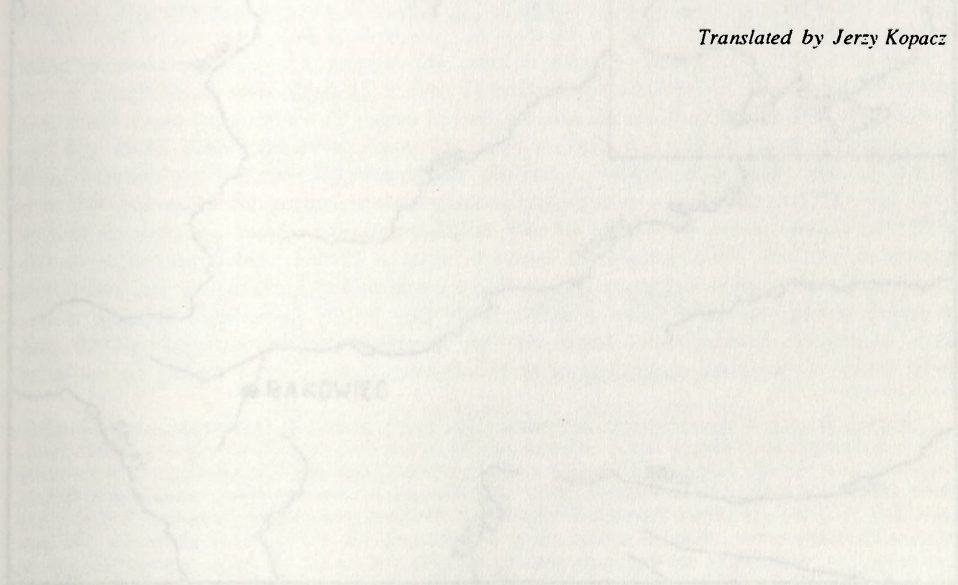

Fig. 1. Lokalizacja stanowiska nr 1 w Grzybówie (woj. tarnobrzeg).

Fig. 1. Location of the site in Grzybów (Tarnobrzeg voivodeship).

